

УДК 340.143, 159.9

А- 43

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» від 19.02.2026 (протокол № 6).

А-43 Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 24 грудня 2025 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025. 300 с.

Збірник конференції містить матеріали VS Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юриспруденції та психології» (24.12.2025), у роботі якої взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (голова); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (заст. голови); **Андрій МІРОШНИК** (секретар); канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**, докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**, докт. юрид. наук, доц. **Сергій ПЕНЬКОВ**, канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРИСНЯКОВА**, докт. псих. наук, доц. **Олександр САМОЙЛОВ**

© ВНПЗ ДГУ, 2025

© Автори, 2025

Доценко А.О. ПОТРЕБА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	130
Жарій О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ САМОТНОСТІ ТА ДЕПРЕСІЇ У ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ.....	135
Іщенко А.А. РОЛЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ.....	138
Ковель Т.В. ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ СИМПТОМІВ.....	141
Лубенець І.Г. САМОРЕГУЛЯЦІЯ ТА ЕМОЦІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО ОНЛАЙН-КОРИСТУВАННЯ.....	145
Луїна-Вершняк К.С. СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	148
Мережко А.Д. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СЕКСУАЛЬНОСТІ У ЖІНОК.....	153
Мініченко І.О. ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ.....	157
Савченко А.Я. ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ХАРАКТЕР МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЖІНОК.....	160
Самохвал Д.М. ПСИХОЛОГІЧНЕ ВИГОРАННЯ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	164
Дунайцева Г.І. БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧІ ВІДНОСИНИ В СІМ'ЯХ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ (ВПО) В УКРАЇНІ.....	167
Мала С.В. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОСПІВЧУТТЯ, ОБРАЗУ ТІЛА ТА САМООЦІНКИ У ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ.....	171
Багач Р.В. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА БЕЗПЕКУ СИСТЕМИ ВАДС.....	175

Іщенко Анастасія Антонівна

здобувачка вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Варакута Марина Леонідівна

старший викладач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

РОЛЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Сучасне суспільство стикається з низкою соціально-психологічних проблем, серед яких особливе місце займає зростання рівня девіантної поведінки серед дітей та молоді. Агресивність, схильність до правопорушень, булінг, залежності та інші форми соціальної дезадаптації створюють серйозну загрозу гармонійному розвитку особистості та соціальній стабільності в цілому. Ці явища зумовлені комплексом чинників: кризами у сімейних відносинах, дефіцитом емоційної підтримки, негативним впливом однолітків і медіасередовища, низьким рівнем саморегуляції та ціннісної орієнтації молоді людини.

У цих умовах зростає значення діяльності практичного психолога, який є фахівцем, здатним здійснювати превентивну, консультативну та корекційно-розвивальну роботу. Профілактика девіацій вимагає системного підходу, що охоплює як індивідуальний, так і груповий рівень роботи, а також співпрацю з батьками, педагогами та соціальними службами.

Метою дослідження є визначення ролі практичного психолога у профілактиці девіантної поведінки дітей та молоді, аналіз основних напрямів, методів і форм його діяльності у цьому процесі.

У сучасній психології девіантна поведінка трактується як система соціально неприйнятних дій або форм активності, що відхиляються від моральних, правових чи культурних норм суспільства [1, с. 25]. Вона є результатом складної взаємодії біологічних, психологічних і соціальних чинників. За визначенням Г. Андрєєвої, девіантна поведінка - це «соціально дезадаптована форма поведінки, що порушує гармонію між особистістю та соціальним середовищем» [1, с. 41].

У науковій літературі виділяють кілька основних типів девіантної поведінки:

- *Деструктивно-агресивна поведінка* - фізична чи вербальна агресія, булінг, жорстокість;
- *Адитивна поведінка* - залежність від алкоголю, психоактивних речовин, інтернету, ігор тощо;
- *Делінквентна поведінка* - правопорушення, крадіжки, втечі з дому, хуліганство;

- *Аутоагресивна поведінка* - самопошкодження, суїцидальні тенденції;
- *Соціально пасивна поведінка* - ухилення від навчання, байдужість, втеча від соціальної активності [2, с. 57].

Кожен із цих видів відображає певний спосіб реагування на внутрішні чи зовнішні труднощі, і потребує специфічних форм психологічної допомоги.

Серед основних психологічних детермінант девіантної поведінки дослідники виокремлюють [3; 5]:

- Сімейну дезадаптацію - порушення емоційних зв'язків у сім'ї, гіперопіку або байдужість батьків, конфліктність у родинних стосунках;
- Емоційну нестабільність - імпульсивність, труднощі у саморегуляції, підвищену тривожність;
- Низьку самооцінку та деформацію образу «Я», що сприяє формуванню почуття неповноцінності або, навпаки, компенсаторної агресивності;
- Негативний соціальний вплив - тиск девіантних груп однолітків, неадекватні медіа-моделі, дефіцит позитивних рольових прикладів.

Психологічна профілактика девіантної поведінки має бути спрямована на нейтралізацію цих чинників через формування позитивних ціннісних орієнтацій, розвиток емоційного інтелекту, комунікативних навичок і внутрішнього контролю поведінки.

Практичний психолог відіграє важливу роль у системі профілактики девіантної поведінки, адже саме він допомагає дитині зрозуміти власні емоції, навчитися контролювати їх і знаходити конструктивні способи взаємодії з оточенням.[2, с. 56]. Робота психолога спрямована не лише на реагування на вже наявні проблеми, а насамперед - на їх попередження [4, с. 19].

До основних напрямів діяльності фахівця належать:

- *Діагностика* - виявлення дітей групи ризику, які мають труднощі у спілкуванні, низьку самооцінку чи схильність до агресії;
- *Просвітницька робота* - проведення занять, тренінгів і бесід, спрямованих на розвиток емоційної культури, вміння долати стрес і вирішувати конфлікти без насильства;
- *Консультування* - індивідуальна допомога дітям, підліткам та їхнім батькам у розв'язанні особистісних і міжособистісних проблем;
- *Корекційна діяльність* - підтримка дітей із проявами девіантної поведінки через спеціальні вправи, рольові ігри, групові тренінги самопізнання та саморегуляції. [2, с. 60]

Ефективність роботи практичного психолога значною мірою залежить від співпраці з педагогами, соціальними працівниками та сім'єю дитини. Важливо, щоб усі учасники цього процесу діяли узгоджено й підтримували спільну мету - створення безпечного, доброзичливого середовища, у якому дитина зможе розвиватися без страху і тиску [4, с. 22].

Отже, діяльність практичного психолога в профілактиці девіантної поведінки полягає у поєднанні професійних знань, емпатії та практичних методів допомоги [3, с. 109]. Завдяки системній роботі фахівця діти отримують можливість

усвідомити власну цінність, навчитися відповідальності та розвинути позитивні моделі поведінки, що запобігає формуванню девіацій у майбутньому [5, с. 52].

Практичні аспекти роботи психолога спрямовані на безпосередню взаємодію з дитиною, сім'єю та педагогічним колективом. Основне завдання полягає у створенні таких умов розвитку, які б сприяли формуванню позитивних соціальних навичок, самоповаги та адекватної поведінки [1, с. 78].

Психологічна профілактика реалізується на трьох рівнях:

первинна профілактика - орієнтована на всіх дітей і має на меті формування здорового соціально-психологічного клімату в освітньому середовищі (через тренінги, ігрові програми, заняття з розвитку емоційного інтелекту) [2, с. 33];

вторинна профілактика - спрямована на дітей «групи ризику» з проявами емоційної нестабільності, труднощами в навчанні чи поведінці [4, с. 61];

третинна профілактика - передбачає корекційно-реабілітаційну роботу з тими, хто вже має досвід девіантної поведінки або перебуває під впливом негативного соціального оточення [3, с. 92].

У практичній діяльності психолог використовує різні методи і форми роботи:

1. тренінгові програми (розвиток самоконтролю, відповідальності, комунікативних умінь);
2. індивідуальні консультації для аналізу причин деструктивної поведінки;
3. психодіагностику для виявлення емоційних порушень, заниженої самооцінки, схильності до агресії;
4. групові заняття для формування позитивних моделей взаємодії та навичок ефективного спілкування [5, с. 83].

Важливим аспектом є співпраця з батьками, які часто не усвідомлюють власного впливу на поведінку дитини. Психолог проводить консультації, родинні тренінги, обговорення типових помилок у вихованні, допомагає батькам побудувати довірливі стосунки з дитиною [2, с. 37].

Загалом, практичні аспекти діяльності психолога в профілактиці девіантної поведінки передбачають комплексну роботу, що поєднує діагностику, консультування, тренінгову та просвітницьку діяльність. Такий підхід дозволяє створити сприятливі умови для гармонійного розвитку особистості [1, с. 81].

Висновки. Проблема профілактики девіантної поведінки залишається однією з найактуальніших у сучасній психології та педагогічній практиці. Девіантні прояви формуються під впливом комплексу чинників - сімейних, соціальних, емоційних та особистісних, тому підхід до їх попередження має бути системним і багаторівневим.

Практичний психолог забезпечує психологічний супровід дітей і молоді, сприяє розвитку емоційної стабільності, саморегуляції та конструктивної поведінки. Ефективність профілактики значною мірою залежить від поєднання діагностичної, консультативної, просвітницької та корекційної роботи.

Особливе значення має співпраця психолога з педагогами, батьками та соціальними службами, що дозволяє створити цілісну систему підтримки для дітей групи ризику. Застосування сучасних психокорекційних методик, тренінгів

розвитку комунікативних умінь і програм формування відповідальної поведінки підвищує рівень соціальної адаптації молоді та знижує ризик девіацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрєєва, Г. М. *Соціальна психологія: навчальний посібник*. - К.: Центр навчальної літератури, 2021. - 368 с.
2. Долинська, Л. В. *Психологія девіантної поведінки підлітків*. - Львів: Сполом, 2020. - 280 с.
3. Панченко, О. І. «Профілактика девіантної поведінки у підлітків у діяльності шкільного психолога». *Психологія і суспільство*, 2022, №2, с. 45-52.
4. World Health Organization. *Preventing youth violence: an overview of the evidence*. - Geneva: WHO Press, 2023.
5. Яценко, Т. С. *Основи психологічної корекції девіантної поведінки дітей та підлітків*. – К.: Академвидав, 2021. - 312 с.

Ковель Тетяна Василівна

здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Салюк Марина Анатоліївна

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ СИМПТОМІВ

Проблема психосоматичних розладів залишається однією з найважливіших у сучасній психологічній науці, оскільки зростаючий рівень стресу та емоційної напруги призводить до збільшення кількості випадків із психосоматичними скаргами [1; 8]. Психосоматика вивчає тісний зв'язок між психологічним станом людини та соматичними проявами, що виникають за відсутності органічних захворювань або ж посилюють перебіг уже існуючої патології. Серед ключових факторів формування таких симптомів варто виділити підвищену тривожність, яка може мати як ситуативний, так і особистісний характер [2; 9].

Сучасні дослідження показують, що тривожність активує фізіологічні механізми стресу, які за тривалого впливу виснажують адаптаційні ресурси організму та призводять до соматизації емоційних переживань. Типові наслідки хронічної тривожності включають вегетативний дисбаланс, м'язове напруження, розлади сну, а також функціональні порушення травної, серцево-судинної та дихальної систем, що підтверджено численними дослідженнями [4; 6].